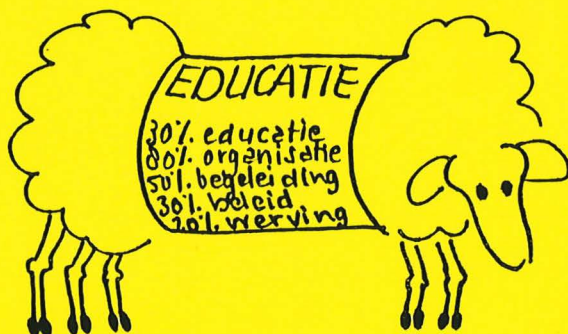

LANDELYK STEUNPUNT NATUUR-EN MILIEU EDUCATIE

VERSLAG

"Natuur - en Milieu educatie als Beroep"

milieu-educatie training

18-20 feb. '87

naam:

Volkshogeschool Overcinge - Havelte (Drenthe).

VERSLAG

Trainingsdagen Overcinge 18 - 20 februari 1987

THEMA:

natuur- en milieu-educatie als beroep

INHOUD:

- Verslag
- Bijlage 1: programma
- Bijlage 2: deelnemerslijst
- Bijlage 3: kritische noten ten aanzien van professionalisering
- Bijlage 4: milieukunde opleidingen
- Bijlage 5: opleidingen, na- en bijscholing (inhoudelijk en instrumenteel)

Woensdagavond

Op het programma stond kennismaken, toegespitst op het thema van deze training. We deden dit aan de hand van de volgende twee vragen:

- hoe ben je in dit werk terecht gekomen?
- waarom doe je uitgerekend dit werk?

Nadat ieder voor zichzelf gegevens op papier had gezet over opleiding en werkervaring en deze gegevens vervolgens in tweetallen uitgewisseld werden, groepeerden we ons naar opleiding en naar leeftijd.

Tot slot hielden we een rondje, waarbij iedereen nog even kort iets van zijn/haar levensloop terughaalde.

Het beeld dat ontstond, was heel divers. De opleidingen waren: ardragogiek (2x), pedagogiek (2x), studie welzijnsvraagstukken, sociale geografie, milieu-hygiëne, biologie (4x), beton- en staalconstructie.

Ook de werkervaringen waren heel verschillend, bijvoorbeeld vakbondswerk, journalist, onderwijzeres, chemisch analist, opvanghuis voor daklozen, natuurvoedingswinkel, milieu-ambtenaar, vredesbeweging, politieke partijen, enzovoort.

Donderdagochtend: het profiel van een natuur- en milieu-
educatiewerker.

Joke leidt dit programmaonderdeel kort in aan de hand van informatie van Mok over kenmerken van een beroep en wat kritische uitspraken van Achterhuis over professionalisering (zie bijlage 3).

Welke taken heeft een nme-werker en wat is hiervoor nodig aan kennis en vaardigheden?

We praatten hierover in twee groepen. Dit leverde het volgende beeld op:

Taken

- * het organiseren en uitvoeren van educatieve activiteiten, bijvoorbeeld cursussen, studiedagen, lezingen, etcetera.
- * het opbouwen, ondersteunen, begeleiden en trainen van kader.
- * het zelf ontwikkelen en/of hanteerbaar maken van educatief materiaal (inhoudelijk en methodisch).
- * beleid maken - voor het eigen werk, en meedenken over het beleid van de eigen organisatie en over dat van de samenwerking. Met andere woorden: het (mee)ontwikkelen van een educatie-strategie.
- * werving en publiciteit.
- * het doen of organiseren van evaluatie- en behoefte-onderzoek.
- * administratie
- * deskundigen inschakelen.
- * kennis bijhouden, eigen deskundigheidsbevordering.
- * het beantwoorden van allerlei vragen, vooral telefonisch.

De volgende vereisten werden genoemd:

- * beschikken over kennis van milieuproblemen. Hierbij gaat het eerder om generalisten, dan om specialisten. Daarnaast is eigenlijk ook kennis van belang over sociale en bestuurlijk-juridische zaken.
- * beschikken over didactische kwaliteiten, zowel theoretisch als praktisch.
- * een visie hebben op de milieuproblematiek en mogelijke oplossingen.
- * zicht hebben op besluitvormingsprocessen en machtsverhoudingen.

Genoemde vaardigheden waren:

- * zelfstandig en in teamverband kunnen werken.
- * kunnen improviseren en organiseren.
- * over een goede mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid beschikken.
- * planmatig kunnen werken.
- * goede contactuele eigenschappen hebben.
- * trends kunnen aanvoelen en 'setten'.

Als persoonlijke kenmerken werden genoemd:

- * creativiteit en een gezonde mate van zelfbewustzijn.
- * het eigen milieuvriendelijke gedrag; als persoon moet je geloofwaardig zijn.
- * een vrij mens zijn.

Een gerichte opleiding werd niet persé noodzakelijk geacht.

Er bleven een aantal punten van discussie over, namelijk:

- hoe uitgebreid moet je inhoudelijke bagage zijn?
- moet een toekomstige educatie-werker ook zelf actie-ervaring hebben?
- in welke mate is ook beleidsbeïnvloeding een taak van de educatie-werker?
- voor een aantal taken gold dat deze bij een aantal organisaties wel door de educatie-werker zelf gedaan moesten worden en bij andere organisaties niet, zoals de werving en financiën.

Donderdagmiddag: opleidingen.

Uitgenodigd waren Hans van Zonneveld van de Interfacultaire Vakgroep Milieukunde Amsterdam (IVAM) en Hans Outhuis van Nieuw-Rollete in Deventer.

Doel van de middag was hun reacties te horen op het door ons opgestelde profiel van een nme-werker. Zij gaven deze reacties vooral vanuit de ideeën die hierover ontwikkeld zijn in de opleidingen waar zij aan verbonden zijn. Verder ging Hans van Zonneveld in op zijn onderzoek naar de ervaringen en werkkring van ex-kandidaatsassistenten milieukunde en Hans Outhuis op opleidings- en na- en bijscholingsmogelijkheden voor nme-werkers.

Hans van Zonneveld:

De IVAM kent een doctoraal-bijvak van vier maanden. In de loop der tijd is de essentie van de cursus verschoven van "kennisoverdracht" naar "vaardigheden". Het wordt nu belangrijk gevonden om de cursisten "praktijkgericht werken" te leren; hen te leren hoe je daadwerkelijk een milieuprobleem kunt aanpakken.

Er is een onderzoek gedaan naar de ervaringen en werkkring van ruim veertig ex-kandidaatsassistenten, allemaal mensen die de opleiding milieukunde gevolgd hebben. Dertig personen waren in milieufuncties werkzaam: onderzoek, beleid, onderwijs en milieu-organisaties. Het gemeenschappelijke van allen was dat ze "werken aan een milieuprobleem". Buiten het kennisaspect waren er tien soorten vaardigheden die door de ondervraagden belangrijk werden gevonden bij hun werkzaamheden; voor een groot deel waren dit vaardigheden waar ze onvoldoende op waren voorbereid. Genoemd werden onder andere:

- het zelf verantwoordelijkheid dragen;
- planmatig werken;

- problemen leren aanpakken (inzicht in organisatiestructuur, taakstelling, machtsverhoudingen);
- inzicht in werkwijze van politiek en bestuurlijk kader.

Reactie van Hans op het door ons in het ochtendprogramma opgestelde profiel van een nme-werker:

- kennis is inderdaad niet het belangrijkste. Vaardigheden zijn zeker zo belangrijk.
- naast genoemde vaardigheden blijkt ook belangrijk het inzicht in en begeleiden van groepsprocessen.
- het kunnen vergaderen.
- visie op milieuproblemen is niet genoeg. Het gaat meer om een getoonde maatschappelijke betrokkenheid bij milieuproblemen.
- De persoon moet een generalist zijn, dus een brede kennis hebben van milieuproblemen.
- Ervaring is tot nu toe belangrijker gebleken dan opleiding.

Hans Outhuis (Rollecate):

Opleiding Rollecate is gericht op het afleveren van "generalisten met veel kennis". Kennis op het gebied van natuurwetenschappelijke, sociale en bestuurlijk-juridische zaken. Er moet planmatig worden gewerkt; er is aandacht voor de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van activiteiten. Te leren vaardigheden zijn onder andere: overzicht krijgen, onderhandelen/overleg, zicht op beleid/functioneren van besturen, zowel zelfstandig als samen kunnen werken. Meer aandacht in de opleiding moet worden besteed aan: werken met groepen, p.r., inspraakprocedures, planmatige aanpak.

Discussiepunten naar aanleiding van de beide praatjes en de resultaten van het ochtendprogramma waren:

1. Een nme-werker moet een generalist zijn.
2. Hoeveel feitenkennis moet je hebben?
3. Het belang van planmatig werken.
4. Is nme een middel om aan de oplossing van milieuproblemen te werken?
5. Wat is het belang van inzicht in beleid, etcetera?

We gaan door op discussiepunt 4. Is nme een middel om aan milieuproblemen te werken?

Met verschillende voorbeelden (mestproblematiek, kernenergie) wordt aangehaald dat educatie een mogelijkheid is om aan milieuproblemen te werken; echter niet het enige. Het moet naast en tegelijkertijd met beleidsbeïnvloeding, actie, etcetera. Nme is alleen zinvol, wanneer er het perspectief is, dat met gedragsveranderingen het milieuprobleem kan worden aangepakt/opgelost. Toch kan het in sommige gevallen ook goed zijn om aan educatie te doen, ook al kun je niet direct handelingsperspectieven aangeven. Bijvoorbeeld als je doel is het zichtbaar maken van machtsverhoudingen.

Nme werkt op twee niveaus;

- a. een draagvlak creëren voor maatregelen en beleid (van de overheid);

- b. een draagvlak creëren om de verschillende overheden (of andere uitvoerende instanties, bijvoorbeeld bedrijven) te overtuigen dat zij (een ander) beleid en/of maatregelen moeten voeren/nemen.

Nme is niet altijd het beste middel: soms is meer en sneller iets te bereiken via (vroegtijdige) contacten op ambtelijk niveau, zeker op het hiervoor genoemde tweede niveau. Er moet voor worden gewaakt "misbruikt" te worden door de overheid om een draagvlak te creëren voor hun maatregelen. Zij hebben een eigen verantwoordelijkheid om voldoende voorlichting te geven.

Waar in de praktijk in het veld van 'voorlichting-bewustzijn-uitvoering-kader-beleid' de grens ligt van werkzaamheden van nme-medewerkers om een milieuprobleem aan te pakken is verschillend. Om effectief te zijn moet er in ieder geval een koppeling tussen educatie en beleidsbeïnvloeding zijn binnen een organisatie of persoon. Overigens moet niet alleen het overheidsbeleid punt van aandacht zijn voor de educator, maar ook het bedrijfsleven. Een integrale doelgroepenbenadering is van belang, een benadering waarbij bijvoorbeeld zowel gemeentes, milieugroepen, bedrijven als het onderwijs tegelijkertijd benaderd worden.

Er moet planmatig worden gewerkt. Dit betekent niet dat de educator al deze activiteiten zelf moet ontplooiën, maar wel dat deze samenhang niet uit het oog wordt verloren en dat door samenwerking en taakafbakening toch op meerdere niveaus activiteiten plaatsvinden.

Enkele behoeften aan bij-/nascholing waren:

- * creativiteit: aanpak buiten bestaande structuren. Hier bestaat geen opleiding voor. Creativiteit kun je ontwikkelen in samenwerking met anderen; elkaar stimuleren en ruimte bieden. Wordt lid van het "krea-A-B-C-team".
- * ideologie achter het milieuwerk. Wat is de relatie tussen milieuproblemen-macht; ben je verantwoordelijk bezig? Een projectopzet met uitgangspunten en doelstellingen kun je met iemand bespreken en hierbij aandacht besteden aan de achterliggende visie. Wanneer je breder of dieper wilt gaan moet je er meer aandacht en tijd aan besteden. Mogelijk is Wetenschap en Samenleving een ingang. Ook het boek "Milieufilosofie en crisis" is zeker het lezen waard.
- * lange termijn planning: wat wil je bereiken over drie tot vijf jaar? Valt voor een deel samen met ideologie. Bespreken met mensen van verschillende niveaus. Mogelijk kan het I.B. hier ook een stimulerende functie in hebben.
- * netwerk/intervisie: twee wekelijkse bijeenkomst beleggen met mensen die ook met nme bezig zijn, bijvoorbeeld schoolbiologen of met werk dat hiermee te vergelijken is, bijvoorbeeld de G.V.O. Om praktische redenen alleen mogelijk met mensen in je omgeving.

Voor het verhaal van Hans Outhuis over opleidingsmogelijkheden zie de bijlages 4 en 5.

Donderdagavond

Het programma voor deze avond was niet ingevuld; ieder kon zelf aangeven waar aandacht aan besteed moest worden. Dit leverde het volgende rijtje thema's op:

- relatie beroepskrachten-vrijwilligers;
- milieureclame en straatbeeld (de symboliek van een schoon milieu);
- doelgroepen: inventariseren en keuzes maken;
- trends zetten;
- ideologiegesprekken: hoe?;
- creatief beleid maken: hoe?;
- prioriteiten in taken: hoe?;
- methodische kenmerken nme;
- onderzoeken van praktijkvoorbeelden op de samenhang van educatie, beleid en actie.

We kozen voor drie thema's om in groepjes verder uit te diepen, namelijk:

1. de relatie vrijwilligers en beroepskrachten.
2. prioriteiten stellen in taken van een nme-werker.
3. de symboliek van een schoon milieu.

De resultaten verschenen alleen in wat kreten op flaps en werden niet meer besproken.

Om de resultaten van deze gesprekken niet helemaal verloren te laten gaan zijn de teksten die hiervan op flaps verschenen, overgenomen.

Over de relatie beroepskracht - vrijwilliger: flap 1

- problemen: - legitimatie (wie geeft het recht om ...?)
- (lange) omweg om je doel te bereiken?
 - bemoei je je met groepsprocessen?
 - neemt actiebereidheid toe (of juist af) als je (genuanceerde) informatie geeft?
 - ben je in staat nazorg te geven?
 - ga je achter groepen aan waar je niets van hoort? Hoe lang blijf je doorzeuren?

Wat hebben wij de vrijwilligers te bieden?

- mensen mondiger maken als je je vak verstaat;
- ordenen van informatie en actie-ideeën;
- geld, of kanalen om hieraan te komen;
- wegen aangeven om doel x te bereiken;
- "slechte" plannen uit het hoofd praten.

flap 2

- professionalisering is een proces met haken en ogen. Meer subsidie en betaalde mensen betekent maatschappelijke erkenning, maar tevens het gevaar van inkapseling. Meer deskundigen betekent ook het gevaar dat vrijwilligers afhankelijk worden

van deze 'deskundigen'. Verder werd gefilosofeerd over wat er zou gebeuren als de subsidie zou lopen via onze achterban. In ieder geval zou er daardoor meer controle zijn op onze beroepsuitoefening en ons werk ook op andere punten getoetst worden.

Prioriteiten en taken van een nme-werker

In deze groep ging ieder voor zichzelf na: hoeveel tijd nu aan taken wordt besteed, hoeveel tijd je eraan wilt besteden en hoe dat is te realiseren. Aan het echte uitvoerende werk besteedde de volkshogeschool ongeveer één-derde, DKA één-vijfde, Allardsoog één-tiende en de gemeente vier-tiende van de totale werktijd.

Over de symboliek van een schoon milieu verscheen op de flap:

- stel de wereld is schoon, dan ging je daar toch wonen.
- de natuur overwint altijd, zei men.
- schoon milieu! Een ramp voor de milieubeweging.
- "Beter een groen ei, dan een leeg hoofd".
- & O.

Vrijdagochtend

Op het programma stond het natuur- en milieu-educatief netwerk: de samenwerking en onderlinge afstemming.

Eerst praatten we hierover in kleine groepjes. Achtergrondinformatie hierbij was het beleidsplan van de samenwerking. Elk groepje heeft als opdracht op z'n minst één aanbeveling te doen om de samenwerking te bevorderen.

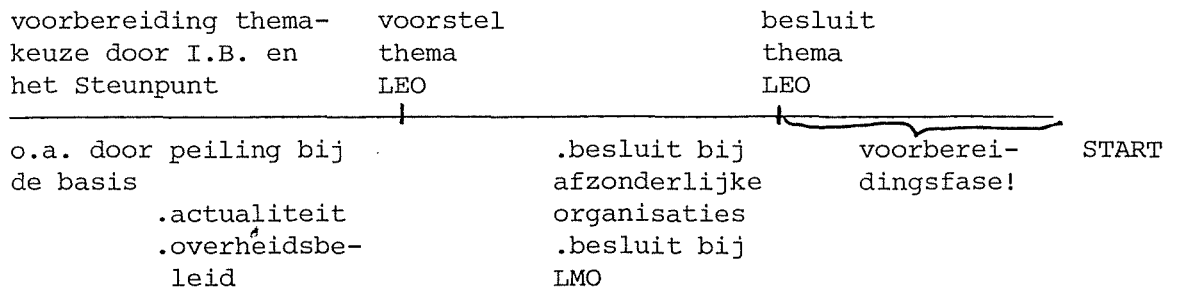
Resultaat:

- de besluitvorming binnen de samenwerking moet anders georganiseerd worden, bijvoorbeeld tweemaal per jaar een soort algemene vergadering in plaats van het LEO en tussendoor functionele overleggroepen.
- de hoeveelheid informatie en documentatie bij het Steunpunt opgeslagen is ontoegankelijk. Voorstel: methodenarchief Milieu en Huishouden, de info-lessenbank van het IVN en het cursusarchief van het Steunpunt integreren en functioneel voor het netwerk maken. Het kan bijvoorbeeld een klapper worden met tweemaandelijks aanvullingen. Het materiaal moet worden beschreven op doel, thema, doelgroep, werkvorm, evaluatie en literatuurverwijzing.
- een goed functionerend netwerk moet profilering van de verschillende samenwerkende organisaties bevorderen. Toelichting: er gebeurt nu teveel hetzelfde, waardoor soms concurrentie ontstaat bij doelgroepen waarvoor geld beschikbaar is. Ieder zou een eigen werkterrein en doelgroep moeten hebben. Meer nadruk op verschillen en eigenheid is wenselijk.
- landelijke organisaties moeten geminimaliseerd worden ten gunste van provinciale steunpunten; meer mensen provinciaal is wenselijk.
- landelijke samenwerking rond een gezamenlijk thema is verplicht. Elke twee jaar een nieuw, liefst een actueel thema, met een concreet actiedoel en voor zoveel mogelijk regio's interessant.
landelijke organisaties voeren het secretariaat, zetten hun beleidsmedewerkers in en ontwikkelen materiaal. Provinciale steunpunten zijn verantwoordelijk voor het signaleren van 'behoeften' aan de basis en zorgen voor de vertaling/scholing van lokale groepen ('regionaal netwerk').

Op dit laatste punt (samenwerken rond een thema) besluiten we verder in te gaan. Eerst gaan we in op het verplichte karakter. Hiermee is bedoeld dat de samenwerking (het Steunpunt, I.B. en LEO) verplicht is een thema voor te dragen en hierover een beslissing te nemen. Dit, omdat wij een concreet doel nodig hebben om te leren samenwerken. Verplicht slaat dus niet op de deelname. Iedere organisa-

tie, aangesloten bij het LEO is vrij om van deelname af te zien. Besluit je echter tot deelname, dan ben je verplicht je aan de gemaakte afspraken te houden. Deelname betekent uiteraard niet dat je als organisatie alle tijd aan het gekozen thema moet besteden. De keuze voor een thema moet goed voorbereid en onderbouwd worden. Een belangrijke voorwaarde hierbij is, dat het thema gedragen wordt door de basis. Het is een keuze die het educatiewerk overstijgt, met andere woorden ook de beleidsmedewerkers van de aangesloten organisaties moeten bij het project betrokken worden.

Vervolgens gaan we in op de termijn. In het voorstel wordt gesproken over elke twee jaar een nieuw thema. Sommigen vinden twee jaar te kort; wil je je doelen bereiken dan moeten in ieder geval een aantal fases doorlopen worden, namelijk informatie, voorlichting, actie, beleid. Misschien heb je daar wel vijf jaar voor nodig. Elke twee jaar een nieuw thema betekent natuurlijk niet dat de activiteiten rond het vorige thema helemaal worden afgerond; deze kunnen gewoon doorlopen. Elke twee jaar een nieuw thema moet meer worden opgevat als elke twee jaar een nieuwe impuls. Werk je veel langer dan twee jaar aan hetzelfde thema dan is zo'n project bijna niet meer te plannen, het is moeilijk om zover vooruit te kijken. Bovendien bestaat dan het gevaar dat je als milieu-educator geïdentificeerd gaat worden met één thema. Dat het gezamenlijk werken aan een thema om een lange termijn planning vraagt is duidelijk. Tussen het moment dat een thema gekozen is en de eigenlijke start van het project naar buiten zit nog een lange periode, waarin de milieu-organisaties druk bezig zijn met de voorbereidingen (verdiepen in het thema, uitzetten van een strategie, materiaalontwikkeling, financiering, etcetera). Ook de weg om tot een gezamenlijk thema te komen is een weg van lange adem. Niet alleen het LEO moet tot een beslissing komen, maar ook de besturen van de afzonderlijke organisaties die willen deelnemen en eventueel het LMO. We zetten een soort lijn uit:

Procedure:

- I.B./Steunpunt bereiden een themakeuze voor.
- LEO doet voorstel voor thema.
- de organisaties en diens besturen beslissen en geven mandaat aan LEO.
- LMO neemt een besluit.
- LEO bekrachtigt het besluit.

Gerard (een echte trendsetter) doet alvast een thema-
voorstel, namelijk: Nederland leeft van afvalwater.

Evaluatie

Uit de schriftelijke evaluatie kwam: over het programma:
positief ervaren waren vooral:

- de kennismaking. Argumenten: noodzakelijke achtergrond-informatie, herkenning, gevoel weggenomen wat opleiding betreft niet in dit werk thuis te horen;
- de netwerkdiscussie. Argumenten: veel praktische aanknopingspunten.

Negatief:

- Vooral het programma-onderdeel over opleidingen. Argumenten: onder andere de schriftelijke informatie was voldoende, nascholingsmogelijkheden bleven vaag, de discussie naar aanleiding van opleidingen te breed.
- Over het onderdeel profiel waren de meningen verdeeld. Sommigen reageerden positief, omdat ze zich gesteund voelden in de eigen invulling van het werk (toch minder divers dan gedacht). Voor anderen bleef het profiel te ruim; misschien hadden er gezamenlijk meer keuzes gemaakt kunnen worden, over welke taken voorrang hebben boven andere.

Als leerpunten werden genoemd

over profiel:

- dat het profiel van een nme-werker echt bestaat;
- dat er in dat profiel keuzes gemaakt moeten worden;
- dat nme een beroep kan worden, maar nog niet is;
- dat het educatieve werk niet te scheiden is van andere middelen zoals actie, beleidsbeïnvloeding;
- dat het profiel meer om organisatorische vaardigheden vraagt, dan om uitvoerend educatieve;
- dat er, hoewel er meer overeenstemming over bestond dan men verwacht, nog heel wat vragen zijn bij de invulling van het profiel.

Over opleiding:

- dat voor de beroepsuitoefening ervaring en inzicht in maatschappelijke structuren minstens zo belangrijk zijn als opleiding;
- dat de vooropleidingen van mensen heel divers zijn;
- dat nascholingsvragen niet door het huidige aanbod gedekt worden, maar dat het ook mogelijk is/beter is met elkaar iets te organiseren op deelvragen;
- er momenteel misschien al meer milieu-educatie werkers worden opgeleid, dan er arbeidsplaatsen zijn;
- dat de eigen deskundigheid en de vooropleiding redelijk voldoen.

Over netwerk:

- dat er een groeiende behoefte is aan samenwerking en afstemming;
- dat samenwerken veel tijd en energie vergt;
- dat het moeilijk is om aan het netwerk goed gestalte te geven;

- dat er op dit gebied nog ongeëxploiteerde mogelijkheden liggen;
- dat er op dit gebied heel wat frustraties zijn, maar tevens de wens bestaat om hierin verbetering te brengen;
- dat het LEO slagvaardiger moet worden, meer status moet krijgen;
- dat de informatie nog teveel blijft hangen bij de deelnemers aan het LEO;
- dat het mogelijk moet zijn op landelijk en provinciaal niveau samen te werken op het gebied van educatie en beleidsbeïnvloeding;
- dat we toe moeten naar een betere taakafbakening tussen landelijke en provinciale organisaties.

Themasuggesties voor volgende trainingen waren:

- het functioneren van het nme-netwerk;
- het uitwerken van een tweejarig themaproject;
- het functioneren van het regionale nme-netwerk, bijvoorbeeld aan de hand van een confrontatiezitting met mensen uit 'de basis';
- werving, publiciteit;
- de methodiek van nme;
- ethiek en manipulatie in relatie tot voorlichting;
- management;
- de relatie beroepskracht-vrijwilliger; de voor- en nadelen van professionalisering;
- evaluatie van het nme-werk. Wat hebben wij bereikt? Dit bijvoorbeeld onderzoeken door ons werk te vergelijken met dat van het GVO.
- relatie maatschappijvisie met de aanpak van milieu-educatie werk; hoe beïnvloedt het één het ander?;
- plannen en evalueren van ons werk;
- functioneren van groepsprocessen;
- zicht krijgen op besluitvormingsprocessen en machtsverhoudingen binnen een organisatie en tussen organisaties onderling;
- trendsetten; beïnvloeding en sturing van besluitvormingsprocessen;
- profiel van een nme-werker verder invullen en vooral afbakenen (een wenselijk profiel maken);
- creativiteit in het werk;
- voorbeeldsituaties uitwerken in bruikbare draaiboeken.

Suggesties voor werkwijze:

- meer in kleine groepjes werken;
- letten op de spreiding van deelnemers, bijvoorbeeld ook mensen van SNM;
- meer training;
- externe 'deskundigen' uitnodigen;
- meer in de diepte - minder in de breedte werken.

Mondelinge evaluatie

- de resultaten zullen zoveel mogelijk worden ingebracht in de overlegorganen waarin mensen participeren, bijvoorbeeld de I.B. en het LEO;
- het beroepsbeeld is door deze dagen steviger geworden;
- over het geheel genomen was men heel positief over deze dagen.

Over deelname aan deze trainingen van nme-werkers uit de gemeente spreken we af, dat Joke en Greet eerst meer informatie verzamelen over de grootte en de vragen van deze groep, alvorens hierover een besluit te nemen. Er zijn geen bezwaren tegen de aanwezigheid van enkele nme-werkers uit de gemeente, integendeel!

Bijlage 1: Programma milieu-educatie training 18 - 20 februari 1987

'Natuur- en Milieu Educatie als Beroep'

Woensdag, 18 februari

- vanaf 19.00 uur: Aankomst met koffie/thee.
- 19.30 - 21.30 uur: - Welkom.
- Huishoudelijke zaken.
- Slaapkamers opzoeken.
- Programma doornemen.
- Kennismaking:
- hoe ben je in dit werk terecht gekomen?
- waarom doe je precies dit werk?

Donderdag, 19 februari

- 08.00 uur: - Word je gewekt.
- 08.30 uur - Ontbijt.
- 09.30 - 12.00 uur - Profiel van een NME werk.st.er.
We bespreken de profielen Landelijk en
Provinciaal werkende NME werk.st.ers:
- op welke punten komen profielen onderling
overeen?
- op welke punten verschillen ze?
- 12.30 uur - Warme maaltijd.
- 13.30 - 15.30 uur - Opleidingen voor NME werk.st.ers.
Hans van Zonneveld (IVAM, Amsterdam) en
Hans Outhuis (Rollecate, Deventer) reageren
beide op de door ons in de ochtend opge-
stelde profielen.
Hans Outhuis vertelt over opleidingen en
mogelijkheden voor bij/na-scholing voor
NME werk.st.ers.
Hans van Zonneveld vertelt over zijn onderzoek
naar de werkkringen van ex-kandidaats assi-
stentes (studenten) van het IVAM.
Doel van het gesprek is te komen tot sugges-
ties/aanbevelingen voor (vervolg) studies
voor NME werk.st.ers.
- 16.00 - 17.00 uur - Sport/spel/vrij.
- 17.30 uur - Broodmaaltijd.

donderdag vervolg

19.00 - 21.30 uur

- Knelpunten mbt. Beroepsuitoefening
NME werk.st.ers.

In kleine groepen inventariseren we mogelijke knelpunten.

Eveneens in kleine groepen worden deze knelpunten besproken.

Doel: komen tot aanbevelingen.

vanaf 21.30 uur

- Tijd voor borrels in de wandelgangen!

Vrijdag, 20 februari

08.00 uur

- Word je gewekt.

08.30 uur

- Ontbijt.

09.30 - 12.00 uur

- Het NME Netwerk.

We bespreken het (concept) beleidsplan/werkplan 1987.

We doen dit a.h.v. door jullie zelf opgestelde stellingen.

Doel is: discussie voeren en (eventueel) komen tot voorkeuren/standpunten.

12.30 uur

- Warme maaltijd.

13.30 - 14.30 uur

- Evaluatie en Vooruitblik.

Korte evaluatie van deze en suggesties voor de volgende training.

14.30 - 15.00 uur

- Tijd voor afscheid nemen.

15.00 uur

- Vertrek.

1
Page 10

Page 11

Bijlage 2: deelnemerslijst

<u>Naam organisatie</u>	<u>adres</u>	<u>plaats</u>
1. Dymph Hoffmans Zuid-Hollandse Milieu-Federatie	G.W. Burgerplein 5	3021 AS Rotterdam
2. Gerard van Dijk St. Milieu Federatie Groningen	Emmasingel 15	9726 AJ Groningen
3. René Joosten St. Brabantse Milieufederatie	Postbus 591	5000 AN Tilburg
4. Wim Haalboom St. Brabantse Milieufederatie	Postbus 591	5000 AN Tilburg
5. Lowie van Erk De Kleine Aarde	Postbus 151	5280 AD Boxtel
6. Margriet de Heer St. Friese Milieuraad	Postbus 713	8901 BM Leeuwarden
7. T. Oostveen Buro Milieuzaken gem. Velsen	Postbus 456	1970 AL IJmuiden
8. Gosse Jongstra NME Utrecht	Bunnikseweg 39	3732 HV De Bilt
9. Gerwine Wuring Natuur- en Milieucentrum Allardsoog	J.v.d.Wielenwei 42	9343 TC Een-West
10. Frank van den Haak Natuur- en Milieucentrum Allardsoog	J.v.d.Wielenwei 42	9343 TC Een-West
11. Nel Bouwhuizen IVN	Meerkoetlaan 45	3645 JJ Vinkeveen
12. Lisette Boot Zeeuwse Milieufederatie	Postbus 334	4460 AS Goes
13. Ine Bruins Milieu en Huishouden	2 ^e Weteringsplants. 9	1017 ZD Amsterdam
14. Elodie v. Steenhoven Milieu en Huishouden	2 ^e Weteringsplants. 9	1017 ZD Amsterdam
15. Hans v. Teylingen St. Milieu-Educatie	Oudegracht 42	3511 AR Utrecht

Kenmerken van een beroep

Vlgs. A.L.Mok
"Beroepen in aktie"
uitg. Boom/Meppel

In willekeurige volgorde:

- handelingsmiddelen
- deskundigheid (kennis en vaardigheden)
- macht (bronnen en middelen)
- inkomstenbeleid
- opleiding (recruterings)
- legitimering (steun van de omgeving/status)
- institutionalisering (patroon/structuur)
- taakverdeling (en taakomschrijving)
- afnemers
- autonomie
- beroepsnaam/titel
- beroepscode
- beroepsvereniging/collectiviteit
- specialisatie/specialismen
- beroeps-attributen
- beroeps-bescherming (van titel en/of uitoefening)
- contact-netwerk
- domein
- segmenten
- rolverwachtingen

Bijlage 3.

Kritische noten t.a.v. professionalisering

door Hans Achterhuis

"De markt van welzijn en geluk"
uitg. Ambo

In willekeurige volgorde:

- wat is de waarde van persoonskenmerken t.o.v. aangeleerde deskundigheden?
- wat zijn de gevolgen van een eigen cultuur/gedragstijl?
- hoe groot is de vrijheid van handelen, de zelfstandigheid?
- is er controle op de beroepsuitoefening?
- wat is/wordt de rol van de vrijwilligers?
- welke behoeften worden gecreëerd, bevredigd?
- in wiens belang wordt de macht aangewend?
- professionalisering kost tijd (bv. deskundigheidsbevordering):
dit gaat ten koste van tijd voor de klanten
- subsidie creëert afhankelijkheid van de overheid
- professionalisering leidt -structureel- tot een ongelijke relatie tussen hulpverlener en hulpvrager.

Overcinge, februari 1987

SMU-ICH
Haarleveld
01.SECTOR/DWM/PERMICHLEDEM

YSNU-ICH
Haarleveld
SECTOR/DWM/PERMICHLEDEM
.002

SMU-ICH OZ alg. vz.
.U. Leiden
r. M.A. Udo de Haas
entr.v.Milieukunde
postbus 9518
300 RA LEIDEN
71-148333 t.7422

YSNU-ICH OZ
Y.U. Amsterdam
dr. J.B. Opschoor
I.V.M.
Postbus 7161
1007 MC AMSTERDAM
020-5483825/27

YSNU-ICH OW/OZ adv
U. Twente
prof.ir.H. Peters
Afd. CT
Postbus 217
7500 AE ENSCHEDE
053-892876

YSNU-ICH OZ
U.v.Amsterdam
dr.E. Tellegen
Interf.Yakgr.Milieuk.
Pl.Huidergr. 14
1018 TV AMSTERDAM
020-5223235/3206

YSNU-ICH OW adv.
drs.G. Blom
Nieuw Rollecate
Tessenmacherweg 9
7415 CR DEVENTER
05700-23520

SMU-ICH OW
.U. Leiden
rs. G. Barendse
entr.v.Milieukunde
postbus 9518
300 RA LEIDEN
71-148333 t.7422

YSNU-ICH OW
Y.U. Amsterdam
drs.S.W.F. v/d Ploeg
I.V.M.
Postbus 7161
1007 MC AMSTERDAM
020-5483332/3427

YSNU-ICH OW/OZ adv
U. Twente
ir.G. van Straten
Chem.Techn./k.3140
Postbus 217
7500 AE ENSCHEDE
053-892899

YSNU-ICH OW
U.v.Amsterdam
drs.G. v/d Meer
Interf.Yakgr.Milieuk.
Pl.Huidergr. 14
1018 TV AMSTERDAM
020-5222075/3206

YSNU-ICH OW/OZ adv.
T.U. Eindhoven
dr.S.P.P. Ottengraf
Yakgr. Fys. Technologie
Postbus 513
5600 MB EINDHOVEN
040-478111

SMU-ICH OZ vz.
.U. Utrecht
r.A.W.M. Verkroost
nt.Yakgr.Milieukunde
postbus 88115
500 TC UTRECHT
30-532588/2359

YSNU-ICH OW vz.
K.U. Mijmegen
drs.D.J.W. Schoof
Interf.Yakgr.Milieuk.
Fac.WKM, K.1073
Toernooiveld
6500 GL NIJMEGEN
080-558833

YSNU-ICH OW/OZ adv
T.U. Delft
Dhr. J. de Hoord
Centr.v. Milieuk.
Postbus 5048
2600 GA DELFT
015-782844

YSNU-ICH OW
L.U. Wageningen
drs.J.J.P. Gardeniers
Yakgroep Natuurbeheer
Ritzema Bosweg 32a
6703 AZ WAGENINGEN
08370-83470

SMU-ICH OW
.U. Utrecht
rs. R. Klaassen
nt. Yakgr.Milieukunde
postbus 88115
500 TC UTRECHT
30-532588/2359

YSNU-ICH OZ
K.U. Mijmegen
prof.dr.K. Bouwer
Interf.Yakgr.Milieuk.
Postbus 9044
6500 KD NIJMEGEN
080-513009

YSNU-ICH OZ
L.U. Wageningen
ir.P. Hofschreuder
Yakgr.Luchthygiene
Postbus 8129
8700 EV WAGENINGEN
08370-82104

YSNU-ICH OW
Open Universiteit
drs. F.A.M. Eppink
Postbus 2960
6401 DL HEERLEN
045-762568

SMU-ICH OW
.U. Rotterdam
rs.J.P.C. Dieleman
tudiecentr.Milieuk.
Judenstein/Kamer 63-13
postbus 1738
300 DR ROTTERDAM
10-4882858

YSNU-ICH OW
T.U. Delft
dr.G.S. Jonker
Centr.Tech.Milieuk.
Postbus 5048
2600 GA DELFT
015-782844

YSNU-ICH OW
R.U. Groningen
drs.J.J. Boersma
I.V.E.M.
Postbus 72
9700 AB GRONINGEN
050-634613/4609

YSNU-CUM OW/OZ adv.
dr.J.W.Copius Peereboom
Tulpenburg 17
1181 NK AMSTELVEEN
020-415301

SMU-ICH OZ
.U. Rotterdam
rs. L.W. Baas
tudiecentr. Milieukunde
Judenstein/Kamer 63-11
postbus 1738
300 DR ROTTERDAM
10-4882858

YSNU-ICH OZ
T.U. Delft
ir.H.A. Vaartjes
Centr.Tech.Milieuk.
Postbus 5048
2600 GA DELFT
015-783566

YSNU-ICH OZ
R.U. Groningen
dr.M.P.J. Pulles
I.V.E.M.
Postbus 72
9700 AB GRONINGEN
050-634608/4609

YSNU-CUM secr.
drs.P.A. Haarleveld
YSNU
Postbus 19270
3501 DG UTRECHT
030-334441

YSNU-CUM OW adv.
drs.G.L. Gortworst
Geoplan
Weteringschans 12
1017 SG AMSTERDAM
020-241433

OW = lid onderwijscie
OZ = lid onderzoekcie
adv = adviseur
vz = voorzitter

OPLEIDINGEN, NA- en BIJSCHOLING

INHOUDELIJK

Wetenschappelijk Onderwijs

Bij alle universiteiten bestaat de mogelijkheid Milieukunde als bijvak (4-6 maanden) te kiezen.

- Centrum voor Milieukunde Leiden (CML)
- Centrum voor Technische Milieukunde van TU-Delft (CTM)
- Erasmus Studiecentrum Milieukunde (ESM)
- Interfacultaire Taakgroep Milieukunde KU-Nijmegen (ITM)
- Interfacultaire Vakgroep Milieukunde Universiteit van Amsterdam (IVAM)
- Interfacultaire Vakgroep Energie- en Milieukunde Rijksuniversiteit Groningen (WEM)
- Instituut voor Milieuvraagstukken van de Vrije Universiteit (IVM-VU)
- Interfacultaire Vakgroep Milieukunde Rijksuniversiteit Utrecht (IVM)
- Chemische Technologie van Technische Universiteit Twente (CT-TUT)
- Chemische Technologie van Technische Universiteit Eindhoven (CT-TUE)
- Milieuhygiëne van Landbouwuniversiteit Wageningen (MH).

De enige eerste-fase opleiding die thans bestaat is de studierichting Milieuhygiëne aan de Landbouwuniversiteit Wageningen. Er komt een tweede- fase universitaire studie Milieukunde

Nascholing

- In het kader van Post Academisch Onderwijs worden door universiteiten cursussen aangeboden in deelaspecten van natuur- en landschapsbeheer en Milieukunde.
- De Open Universiteit heeft begin dit jaar een cursus Algemene Milieukunde het licht doen zien. (zie informatie-materiaal)

Hoger Beroeps Onderwijs

Milieukunde opleidingen

- Rijks Hogere Agrarische School Groningen (RHLS), gestart in 1983
- Nieuw Rollecate Deventer

Opleidingen met milieukundige varianten

- Agrarische Milieukunde RHLS Groningen
- Milieutechniek binnen Weg- en Waterbouw aan de HTS in Den Bosch
- Milieutechnologie binnen Chemische Technologie (HTS Hengelo, Eindhoven)
- Specialisatie- veiligheids- en milieuaspecten (HTS Heerlen)
 - veiligheids- en milieukunde (HTS Leeuwarden)
- Specialisatie in milieukundige richting aan het Hoger Laboratorium Onderwijs te Beverwijk
- Bestuursscholen en het Hoger Economisch en Administratief Onderwijs besteden aandacht aan milieuaspecten (m.n. milieurecht)
- Hoger Agrarisch Onderwijs; natuur- en milieuaspecten in relatie tot de studierichtingen Landbouw, Tuin- en Landschapsinrichting, Bosbouw, Cultuurtechniek en Levensmiddelen-technologie. (Bijv. HBCS in Velp)

Nascholing

- Diverse HTS-en geven applicatiecursussen milieukunde in de avondstudies.
- De HTS heerlen organiseert op meerdere plaatsen een cursus "Milieukunde" als post hoger onderwijs
- Nieuw Rollecate heeft in het afgelopen jaar een post HBO cursus "gemeentelijk milieubeleid" georganiseerd en o.a. cursussen "Stankhinder" en "Handhaving miliewetten" in voorbereiding.

INSTRUMENTEEL

Wetenschappelijk Onderwijs

Voorlichtingskunde kan onder meer gevolgd worden aan de Rijksuniversiteit Leiden en de Landbouwuniversiteit Wageningen. De vakgroep Voorlichtingskunde van de Landbouwuniversiteit is bezig met het opzetten van een apart colloquium natuur- en milieueducatie.

Daarnaast worden door een aantal universiteiten cursussen gegeven om toekomstige leraren te scholen in de natuur- en milieuproblematiek. Drie lerarenopleidingen (twee NLO's (Nieuwe Leraren Opleidingen) en een ULO (Universitaire Leraren Opleiding)) zijn bezig met de ontwikkeling van een specialisatie natuur- en milieueducatie. Zij willen niet alleen opleiden voor het onderwijsveld, maar ook voor functies als milieuvorlichter/n.m.e.-werker bij particuliere organisaties en overheden. Aanleiding vormde het feit dat biologen slecht aan het werk komen en de arbeidsmarktverkenning van het Nederlands Instituut voor Biologen (NIBI) ("Opleidingsmogelijkheden voor natuur-, milieu- en gezondheidseducatie") Meer informatie hierover in het materiaal wat jullie toegestuurd hebben gekregen.

Nascholing

- Het Instituut voor Toegepaste Voorlichtingskunde (ITV) te Wageningen, gelieerd aan de Landbouwuniversiteit, organiseert cursussen milieuvorlichting.

Hoger Beroeps Onderwijs

Aan (overheids)voorlichting wordt aandacht besteed bij Bestuursscholen, Hoger Economisch en Administratief Onderwijs (HEAO) en Scholen voor Journalistiek.

De Milieukunde opleiding Nieuw Rollecate kent een afstudeerrichting Voorlichtingskunde (voorlichting en educatie).

Voor informatie over de NLO's verwijs ik naar het materiaal dat jullie toegestuurd hebben gekregen. Interstudie speelt, naast de hierin vermelde "kopstudie", met het idee om een 4-jarige opleiding voor natuur- en milieueducatieve voorlichting te gaan ontwikkelen.

Nascholing

- Wat het aanbod van Bestuursscholen, HEAO en Scholen voor Journalistiek is, is mij niet bekend
- Voor het aanbod van de NLO's zie (weer) het toegestuurde informatie-materiaal.
- Nieuw Rollecate heeft een post HBO cursus "Voorlichtingskunde voor milieuambtenaren" in voorbereiding.

Hans Outhuis 19/2/87

